

**УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКА СПЕЦІАЛЬНА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА №19
БІЛОЦЕРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

СХВАЛЕНО

Науково-методичною радою
При Управлінні освіти і науки
Білоцерківської міської ради
Протокол __від__

СХВАЛЕНО

Педагогічною радою
Білоцерківської спеціальної
загальноосвітньої школи № 19
Протокол № 1 від 30.08.2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Начальник
Управління освіти і
науки Білоцерківської
міської ради
_____ **Юрій ПЕТРИК**
«__» _____ 202_ р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор школи **Валентина ІЩУК**
«30» серпня 2021 р.

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
художньо - естетичного НАПРЯМУ
«ОРКЕСТР НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ»
(Основний рівень навчання,
третій рік навчання)**

Укладач
Лещенко Юлія Володимирівна
керівник гуртка

2021 рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації, держави. Вона є визначальним чинником культури і науки. Рівень освіти і науки визначає місце і роль держави у світовій спільноті. XXI століття висуває до освіти нові вимоги. Пріоритетом розвитку освітньої галузі є формування творчої особистості. Державі потрібні не відмінні виконавці, а інтелектуально-розвинені, творчо обдаровані особистості.

На сьогодні до числа найбільш актуальних питань освіти належить виховання творчої особистості школяра, важливим засобом якого завжди було колективне музичення. Втім, обсяг уроків музичного мистецтва у сучасній школі не дозволяє здійснювати оркестрове виховання підростаючого покоління повною мірою та на високому рівні. Це завдання має вирішувати робота оркестрових гуртків, що активно діють у системі позашкільної освіти і які охоплюють учнів молодшого та старшого шкільного віку.

Особливу увагу мають привертати діти з інтелектуальними порушеннями. Завдання педагогів – створити належні умови для всебічного розкриття їхнього потенціалу, організувати емоційно-багате колективне життя таких учнів, діяльність в якому дає кожній дитині змогу пізнати радість творчості, постійно духовно збагачуватись, заслужити повагу своїх ровесників.

Створення навчальної програми для спеціальної школи обумовлено необхідністю формування та розвитку творчої особистості учня, його інтересу до оркестрової діяльності, самостійності, ініціативи та активності.

Навчальна програма реалізується у гуртку художньо-естетичного напряму інструментального профілю та спрямована на вихованців віком від 8 до 15 років.

Мета навчальної програми – формування та гармонійний розвиток творчої особистості вихованців, створення сприятливих умов для їхнього самовизначення, сприяння до самореалізації в суспільстві засобами колективного музичення в оркестрі народних інструментів.

Завдання навчальної програми:

- поглибити і систематизувати музично-інструментальні, оркестрові знання та вміння набуті у процесі вивчення шкільного предмета «Музичне мистецтво»;
- ознайомити з досягненнями музично-оркестрової культури України та світу;
- формувати творчу особистість вихованця, його емоційну культуру, риси характеру, морально-естетичні цінності;
- виховати дбайливе ставлення та пошану до українських народних інструментальних традицій;
- засвоїти кращі зразки українського музичного мистецтва та забезпечити духовну єдність та наступність поколінь;
- розвинути інтелектуально-пізнавальну сферу, музично-виконавські

- здібності та інтерес до оркестрової творчості;
- сприяти самореалізації дитини в соціумі засобами колективного мистецтва.

Навчальна програма основного рівня спрямовує діяльність вихованців на вдосконалення та вивчення техніки гри на оркестровому музичному інструменті, основних правил музичної грамоти, відпрацювання навичок колективної гри, відчуття загального ансамблю, підготовки концертних номерів та програм.

Загальними принципами організації навчально-виховного процесу є:

науковість, синтез інтелектуальної і практичної діяльності, індивідуальний підхід, послідовність і поступовість викладення матеріалу.

Методами опрацювання навчального матеріалу є: словесні (бесіда, розповідь, пояснення, інструктаж, дискусія); наочні (ілюстрація, демонстрація, показ); практичні (пробні та тренувальні вправи, індивідуальні та творчі завдання); репродуктивні (відтворювальні вправи); частково-пошукові (виконання за зразком, під керівництвом педагога); пошукові (вибір власного варіанту виконання роботи); дослідницькі (інформації для повідомлення, власні спостереження); пояснювально-ілюстративні (демонстрація наочного навчання, організація сприймання, спостереження); самостійної роботи; стимулювання навчальної діяльності; формування пізнавального інтересу (пізнавальні ігри, навчальні дискусії, створення ситуації успіху); контролю і самоконтролю інноваційні (порівняльний аналіз, моделювання кінцевого очікуваного результату, проблемні та експериментальні ситуації); педагогічні технології (співробітництво, колективна творча діяльність).

Формами навчально-виховної діяльності є: індивідуальні, групові та колективні заняття (репетиції, концерти, фестивалі, конкурси, творчі змагання, музичні олімпіади, перегляд концертних програм та виступів).

Перевірка умінь та навичок здійснюється під час проведення концертних виступів.

Систематична практика концертних виступів має велике навчально-виховне значення, будучи єдиним ефективним способом розвитку в учнів артистичних якостей, стимулюючи творчу увагу та зацікавленість, а також почуття відповідальності перед колективом оркестру та слухачською аудиторією за якість виконавства.

Навчальна програма є орієнтовною. Керівник гуртка може вносити зміни й доповнення у зміст програми та розподіл годин за темами урахувавши інтереси гуртківців, стан матеріально-технічної бази закладу.

Основний рівень, третій рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Гра на оркестровому інструменті	14	16	30
3.	Музична грамота	10	10	20

4.	Ансамблева гра (групова)	9	17	26
5.	Зведена репетиція оркестру	5	11	16
6.	Концертна діяльність	-	9	9
7.	Підсумок	-	2	2
	Разом	40	65	105

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з розкладом занять, темами та формами їх проведення. Організаційні питання. Інструктаж з техніки безпеки життєдіяльності, правила поведінки в залі.

2. Гра на оркестровому інструменті (30 год.)

Теоретична частина. Правила зберігання оркестрових інструментів та обладнання. Настроювання музичного інструмента. Типи виконавських рухів (дихання).

Практична частина. Вправи: для розвитку м'язів виконавського апарату (рук або обличчя та діафрагми); на різні типи виконавських рухів (дихання); на оволодіння основними прийомами звуковидобування, звукоутворювання.

3. Музична грамота (20 год.)

Теоретична частина. Вивчення всіх октав та написання нот на нотному стані. Особливі види ритмічного поділу тривалостей. Простий та складний музичні розміри, змінний розмір. Темп. Синкопа. Будова мажорної та мінорної гам. Види мінору та мажору.

Практична частина. Вправи на подальший розвиток мелодико-гармонійного слуху (визначення стійких та нестійких звуків, інтервалів, акордів, видів мінору та мажору), музичної пам'яті (вивчення вправ напам'ять, музичні диктанти), відчуття метро-ритму.

4. Ансамблева гра (групова) (26 год.)

Теоретична частина. Види музичних ансамблів. Інструментальні групи

різних за типом та складом оркестрів. Вимоги до учасника музичного ансамблю. Прослуховування творів у виконанні кращих музичних ансамблів.

Практична частина. Вправи на формування відчуття ансамблю, синхронності звучання, визначення сольної партії. Вивчення ансамблевих

творів, оркестрових партій за групами оркестру із відпрацюванням виразності виконання динаміки, штрихів, темпу.

5. Зведена репетиція оркестру (16 год.)

Теоретична частина. Види оркестрів. Вимоги до учасника оркестру. Поняття про основні жести диригента (увага, початок та кінець гри, схеми тактування). Прийоми оркестрового виконання: сольна та акомпануюча, оркестрові групи, супровід вокального твору. Аналіз музичних форм: період; прості 2-3 частинні форми; взаємодія мелодії, гармонії, ритму, динаміки. Основні напрями і стилі музики. Прослуховування виступів кращих оркестрів.

Практична частина. Колективні вправи для оркестру. Відпрацювання навички колективної гри, відчуття загального ансамблю. Робота над виразністю виконання, створення образу. Вивчення оркестрових творів. Підготовка концертних номерів та програм.

6. Концертна діяльність (9 год.)

Теоретична частина. Правила поведінки на сцені та поняття сценічної культури. Концертний костюм та його використання.

Практична частина. Вихованці беруть участь у концертних виступах колективу (у складі оркестру, ансамблю).

7. Підсумок (2 год.)

Практична частина. Підведення підсумків роботи.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці (учні, слухачі) мають знати:

- правила зберігання оркестрових інструментів;
- поняття транспозиції;
- види музичних ансамблів;
- правила гри в оркестрі;

Вихованці (учні, слухачі) мають вміти:

- виконувати мажорні, мінорні гами та арпеджіо різними тривалостями та динамікою;
- визначати сольну партію;
- виділяти прийоми оркестрового виконання;
- виконувати на високому рівні на заняттях-концертах вивчений оркестровий репертуар.

Вихованці (учні, слухачі) мають набути досвід:

- виконання етюдів на різні види техніки;

- вивчення оркестрових партій за групами оркестру із відпрацюванням виразності виконання;
- прослуховування творів у виконанні кращих музичних ансамблів та оркестрів;
- гри у зведеному оркестрі.

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР

Основний рівень, третій рік навчання

Оригінальні твори та прирівняні до них обробки народних пісень та танців

«Дивлюсь я на небо».

«Ой ти дівчино з горіха зерня».

Агафонов О. «Ніч яка місячна, зоряна, ясна».

Алексєєв Б. «Летіла зозуля».

Лапченко В. Віночок на теми українських народних пісень.

Шишков Ю. «Як кум до куми».

Перекладання та інструментовки творів композиторів-класиків

Бажилін Р. «Уперта овечка».

Бубенцова С. «Циганська пляска».

Гуревич А. – Гарєєв Р. «Старе банджо».

Дога Є. Вальс з к/ф «Мій лагідний і ніжний звір».

Зубков В. «Зустріч» музика з к/ф «Циган».

Штраус Й. Полька.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№	Найменування	Кількість
1.	Дидактичний матеріал: - плакати і рисунки інструментів, ансамблів, оркестрів; - таблиці та фотографії; - набір листівок портретів вітчизняних і зарубіжних композиторів.	1 комплект 1 комплект 1 комплект
2.	Методичний матеріал: - освітні програми; - методична література; - розробки позакласних заходів (бесіди про музику, музикантів-виконавців, творчість композиторів); - аудіо та відеозаписи;	1 комплект

	- програми конкурсів.	
3.	Обладнання класу: - музичні інструменти оркестру; - фортепіано або клавішний синтезатор; - різнорівневі стільці; - пульти для нот; - підставка під ноги; - електронний або акустичний камертон; - шкільна дошка з нанесеними на ній нотоносцями; - супутні витратні матеріали (тростини, медіатори, струни, нотний папір); - методичний фонд (партитури та їх оркестрові партії). - шафи для зберігання музичних інструментів оркестру; - шафа для зберігання бібліотеки і фонотеки;	Повний комплект 1 шт. 30-40 шт. 25 шт. 10 шт. 1 шт. 1 шт. 1 комплект 1 комплект 3 шт. 1 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Большаков О. Організація та керування оркестром народних інструментів. – К., 1991.
2. Буданков О., Вахутинский М., Петров В. Практический курс игры на народных и ударных инструментах. – М., 1991.
3. Ветлугина Н. Детский оркестр. – М., 1983.
4. Вовк М. Розвиток самостійної музичної діяльності молодших школярів у процесі гри на музичних інструментах // Музика в школі: Збірка статей. Вип. 8. – К.: Муз.Україна, 1982. – С. 11-16.
5. Выготский Л. Педагогическая психология // Л. С. Выготский; под ред. В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1991.
6. Глейхман В. Организация работы школьного оркестра. – М., 2007.
7. Гордійчук М.М., Якименко Н.Д. Народні інструменти // Історія української музики Т. I. – К.: Наук. думка, 1989. – С. 99-110.
8. Городовенко В. Організація навчально-виховної роботи в дитячому оркестрі народних інструментів // Методичні рекомендації. – Харків: ОНМЦ, 2001.
9. Гуральник М. Організація та керівництво народно-інструментальними колективами: Навч.-метод. посібник. Ч. I. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2000.
10. Гуменюк А. Інструментальна музика. – К., 1972.
11. Гуцал В. Грає оркестр українських народних інструментів // Райдуга. – 1978. - № 11. – С. 5-50.

12. Жуков В. Методи роботи з шкільним оркестром народних інструментів // Традиційна культура в умовах глобалізації: платформа для міжкультурного та міжрегіонального суспільного діалогу. – Харків, 2015. – С. 61-63

13. Жуков В. Принципи роботи з шкільним оркестром народних інструментів Традиційна культура в умовах глобалізації: народна музика та декоративне мистецтво в світовому цивілізаційному просторі. – Харків, 2014. – С. 101-102
14. Жуков В. Українська мозаїка. // Навчальний посібник. – Харків: ОНМЦПК, 2008.
15. Иванова В.Г. Дифирамб оркестру // Оркестр. – М.: МГУКИ., 2008. – № 4.
16. Каргин А. Формирование детского музыкального коллектива // Оркестр. – М.: МГУКИ., 2007. – № 4.
17. Климова Л. Играем в оркестре. – СПб.: Композитор, 2002.
18. Князьков Ю. Работа с родителями в детском творческом коллективе // Оркестр. – М.: МГУКИ., 2008. – № 4.
19. Крюкова В. Работа с детскими коллективами – важнейшее направление в системе музыкального воспитания // В. В. Крюкова. Музыкальная педагогика. – Ростов Н/Д., 2005.
20. Кузнецова О.А., Ніколаєв В.І., Жуков В.П. Збірка партитур для навчального оркестру народних інструментів // Навчальний посібник. – Харків: «НТМТ», 2010.
21. Лаптев И. Детский оркестр в начальной школе: Кн. для учителя. – М., 2001.
22. Лебедев В. Використання народних музичних інструментів у загальноосвітній школі: Навчальний методичний посібник зі спеціальності «Музична педагогіка та виховання» для студентів музично- педагогічних факультетів та вчителів музики. – Вінниця: Нова книга, 2004.
23. Хашчеватська С. Інструментознавство. – Вінниця: Нова книга, 2008.

